

**SHAXS KAMOLOTGA YETISHIDA EKOLOGIK TARBIYA VA
EKOLOGIK MADANIYATNI O‘RNI**

*X.Orziqulov Qo‘qon universiteti
pedagogika va psixalogiya kafedrasida o‘qituvchisi
M.Yokubjanovna Qo‘qon universiteti psixologiya
yo‘nalishi 1-bosqich talabasi*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ekologiya, ekologik madaniyat tushunchasi, shaxs kamolotga yetishida ekologik tarbiya va ekologik madaniyatning o‘rni haqida fikr-mulohazalar bildiriladi.

Kalit so‘zlar: shaxs, ekologiya, ekologik tarbiya, ekologik madaniyat.

ANNOTATION

In this article, opinions are expressed about ecology, the concept of ecological culture, the role of environmental education and culture in personal development.

Key words: personality, ecology, ecological education, ecological culture.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются экология, понятие экологической культуры, экологическое образование, а также роль культуры в развитии личности.

Ключевые слова: личность, экология, экологическое образование, экологическая культура.

KIRISH. Inson dunyoga kelibdiki, hamisha tabiat bilan chambarchas bog‘liq. Inson tabiatsiz yashay olmaydi. Chunki u tabiatning ajralmas qismi hisoblanadi. Biz yashab turgan olam huddi onamiz kabi mehribon va jonkuyar. Unda ekologiyaning o‘rni juda katta rol o‘ynaydi. Biz tabiatni asrashda ekologik jihatdan to‘g‘ri yondashishimiz lozim.

Ekologik tarbiya va ekologik madaniyat, tabiatni saqlash va atrof-muhitni himoya qilish maqsadida insonlarning fikrlash tarzini va davrini o‘zgartirishga qaratilgan jarayonlardir. Ekologik tarbiya — bu insonlarga ekologik muammolarni tushuntirish, ularning sabablarini va natijalarini ko‘rsatish, shuningdek, atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan ko‘nikmalarni o‘rgatish. Bu jarayon maktablarda, universitetlarda va jamoatchilik faoliyatida amalga oshiriladi. Ekologik madaniyat esa, odamlarning tabiatga nisbatan mas‘uliyatli munosabatini, ekologik qadriyatlarini, va barqaror rivojlanishni anglatadi. Bu, o‘z navbatida, atrof-muhitga nisbatan mulohazali va mas‘uliyatli yondashuvni shakllantiradi. Ikkisi ham birgalikda barqaror rivojlanish va ekologik muammolarni hal etishda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev ekologiya masalalariga juda e‘tibor beradi. U o‘z nutqlarida atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslarni samarali foydalanish va iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish zarurligini ta’kidlaydi(sitata).

Shaxs — alohida individ, mohiyatan yaxlit ijtimoiy-axloqiy olam. Shaxs — bu shaxsning fikrlari, his-tuyg‘ulari, xatti-harakatlari va umuman olganda o‘zini namoyon qilish usullarini tavsiflovchi murakkab tushuncha.

U o‘zida inson mohiyatini, uning mavjudot sifatidagi qadriyatini mujassam etadi. Shaxs ijtimoiy-gumanitar fanlarda o‘z yo‘nalishi, tadqiqot obyekti va maqsadi nuqtai nazaridan turlicha talqin etiladi. U o‘ta murakkab, ziddiyatli, qarama-qarshi, o‘zini o‘zi inkor etadigan mavjudot sifatida, biologik, fiziologik, ijtimoiy, ma’naviy, ruhiy, axloqiy va estetik aql-idrok, tafakkur obyekti sifatida, hatto, falsafiy va mantiqiy, yashash huquqi va hayot mantig‘i jihatidan tadqiqot manbaiga aylanishi mumkin. Shaxs, mohiyatiga ko‘ra, madaniylashgan, ong, aql orqali faoliyatini boshqarish imkoniyatiga ega bo‘lgan, ijtimoiy-tarixiy an‘ana, turmush tarzi va tajribaga asoslangan muayyan avlodlar vakili. Shaxs fenomeni inson olamining butun murakkabliklarini o‘zida mujassam etadi. Uni har tomonlama o‘rganish maqsadida turli davrlarda tadqiqot olib borilgan. Ayniqsa, sharqda u yuksak axloqiy ma’naviy me‘yorlar orqali tushunilgan va oliy xilqat, bebaho qadriyat deb hisoblangan. Inson shaxs sifatida komillikka intiladi, hayot mazmunini boyitadi, shu asosda kishilik jamiyatining go‘zal va farovon bo‘lishiga ehtiyoj sezadi tadqiqot manbaiga aylanishi mumkin. Bugungi kunda ekologiya va atrof -muhitni muhofaza qilish va uni yaxshilash eng dolzarb muammolardan biri bo‘lib qolmoqda. O‘tgan asrning oxiriga kelib inson bilan tabiat o‘rtasidagi munosabatlar muvozanatining buzilishi natijasida atrof-muhit, ekologik vaziyat keskin o‘zgarishlarga yuz tutdi.

Respublikamiz ekologiyasini muhofaza qilish va uni yaxshilash uchun , ekologik tanazzulning oldini olish,yurtimizning qadimda ma ‘lum bo‘lgan ekologik holatini qayta tiklashimiz, tarixni yaxshilab o‘rganishimiz hamda undan hozirgi sharoitda foydalanish imkoniyatlarini qidirib topishimiz kerak. Hozirda inson faoliyati tasirida biosferaning o‘zgarishi juda tezlik bilan o‘zgarib bormoqda. Insoniyatning tabiiy jarayonlarga tasiri yoki yomon munosabatda bo‘lishi natijasida yigirmanchi asr o‘rtalarida ekologik muammolar ko‘payishiga olib keladi va bu muammolar avj olib ketdi. Shaxs kamolotiga yetishda ekologik tarbiya va ekologik madaniyat muhim ahamiyatga ega. Ekologik tarbiya, shaxsning tabiatga bo‘lgan munosabatini shakllantirib, uni atrof-muhitni asrashga undaydi. Bunday tarbiya orqali insonlar ekologik muammolarni anglaydilar va ularga yechim topishga intiladilar. Ekologik madaniyat esa, shaxsning ekologik masalalarga nisbatan qabul qilgan me'yorlari, qadriyatlari va xulq-atvoridir. Bu madaniyat jamiyatda ekologik masalalarga e‘tibor berishni oshirishga, barqaror rivojlanishga va tabiatni muhofaza qilishga yordam

beradi. Shaxsiy rivojlanishda ekologik tarbiya va madaniyatning birgalikda roli, kelajak avlodlarga yanada barqaror va toza muhit qoldirishga xizmat qiladi. Shunday qilib, bu jarayon nafaqat individual, balki jamiyat va umuman insoniyat uchun foydali hisoblanadi.

Yurtimizda boshqa sohalar qatori ekologik barqarorlikni ta'minlash, aholining qulay tabiiy muhitga ega bo'lishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, tabiiy resurslardan oqilona va samarali foydalanish, yuzaga kelayotgan ekologik muammolarning oldini olishva ularning salbiy oqibatlarini bartaraf etish masalalariga ham jiddiy e'tibor qaratib kelinmoqda.

Prezidentimizning 2017 yil 12 iyuldagi Oliy Majlis palatalari, siyosiy partiyalar va O'zbekiston ekologik harakati vakillari bilan uchrashuvdagi ma'ruzasida hokimiyat vakillik organlari hamda siyosiy partiyalar va Ekologik harakatning o'tgan davrdagi faoliyati tanqidiy ruhda tahlil etilib, islohotlarni chuqurlashtirish yuzasidan oldimizda turgan muhim vazifalar belgilab berildi. Xususan, Ekologik harakat hamda uning Qonunchilik palatasidagi deputatlik guruhining istiqboldagi vazifalari aniq ko'rsatib o'tildi. Xo'sh, o'tgan davrda Ekoharakat hamda uning Qonunchilik palatasidagi deputatlar guruhi bundan qanday xulosalar chiqardi, boshqacha aytganda, faoliyatimizda qanday ijobiy o'zgarishlar yuz berdi?

Avvalo, sohaga oid yangi qonun loyihalari yaratish, mavjudlarini takomillashtirish, nazorat-tahlil faoliyatini bugungi talab darajasida kuchaytirish, uzluksiz ekologik ta'lim konsepsiyasini ishlab chiqish, ekologik nazoratning jamoatchi inspektorlari tizimini rivojlantirish, aholi ekologik madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan tizimli ishlarni amalga oshirish, atrof-muhitga zararli ta'sir ko'rsatuvchi obyektlarni va suv tozalash inshootlarini inventarizatsiyadan o'tkazish bo'yicha choratadbirlar dasturi qabul qilinib, hayotga izchil tatbiq etilmoqda. O'tgan davrda Ekoharakat deputatlari guruhi tomonidan qonunchilik tashabbusi asosida bitta yangi qonun hamda 8 ta qonunni takomillashtirishga qaratilgan qonun loyihalari ishlab chiqildi. Masalan, yangi tahrirdagi "O'rmon to'g'risida", Hayvonot dunyosini va o'simlik dunyosini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risidagi qonun hujjatlari takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonunlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqidagi qonunlar qabul qilindi. Shuningdek, "Qayta tiklanuvchi energiya manbalari to'g'risida", "Chiqindilar to'g'risida", "Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risida", "Ekologik ekspertiza to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida", "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi qonun loyihalari tayyorlanib, Qonunchilik palatasiga kiritish mo'ljallanmoqda. Qonun loyihalarini ishlab chiqish, ular hayotiyligini ta'minlash maqsadida qonun ijodkorligi jarayoniga keng jamoatchilik, olimlar va ekspertlar jalb qilinayotgani muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Misol uchun, ushbu qonun loyihalarini ishlab chiqish jarayonida o'tkazilgan 40 dan ortiq ishchi guruhlarida 230 dan ziyod taklif va mulohazalar o'rta tashlandi. Birgina yangi tahrirdagi "O'rmon to'g'risida"gi qonun loyihasi bo'yicha 2017 yil iyul-avgust oylarida jamoatchilik vakillarini jalb etgan holda o'tkazilgan muhokamalarda 110 dan ortiq takliflar, fikr va mulohazalar olindi. Parlament hamda deputatlar faoliyati bilan yoshlarni keng tanishtirish, ularning Ekoharakat deputatlari guruhi bilan doimiy muloqotini o'rnatish maqsadida Ekoharakatning "Yoshlar qanoti" va O'zbekiston ±shlar ittifoqi faollari bilan ochiq muloqotlar o'tkazish, ularni guruh yig'ilishlariga jalb etish ishlari tizimli ravishda amalga oshirib kelinayotir. Parlament va deputatlik nazoratini samarali yo'lga qo'yish ham doimiy e'tiborimizda. Shu paytgacha 11 davlat hamda xo'jalik boshqaruvi organlari funksional vazifalaridan kelib chiqqan holda, ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bilan bog'liq faoliyati ustidan ana shunday nazorat yo'lga qo'yildi.

Shuningdek, Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi bilan birgalikda ekologik xavfsizlikni ta'minlash, soha qonunchiligini takomillashtirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda aholining bu boradagi madaniyatini yuksaltirish bo'yicha harakatlar dasturi tasdiqlandi. Shu asosda ekologiya hamda atrof-muhitni muhofaza qilish borasidagi hujjatlarni takomillashtirish, aholi ekologik madaniyatini yuksaltirish hamda atrof-muhitni muhofaza qilishda ular faolligini kuchaytirish, sohaga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, jamoatchilik ekologik nazorati tizimini rivojlantirish, jamoatchi inspektorlarni o'qitish va ular malakasini oshirish, chiqindilar bilan bog'liq muammolarni hal etish bo'yicha bir qator samarali ishlar olib borildi. Masalan, Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha hududiy kengashlar hamkorligida yurtimizdagi 8982 ta mahalla fuqarolar yig'inida zarur chora-tadbirlar bajarilib, har bir mahalla bo'yicha ekologik nazoratning jamoatchi inspektorligiga nomzodlar zaxirasi shakllantirildi. Hozirgi paytda ularning sohaga oid bilim va malakasini oshirish choralari ko'rilayotir. Sohaga tegishli qonunlar, davlat dasturlari, Prezident Farmon hamda qarorlari ijrosini o'rganish bo'yicha 10 dan ziyod nazorat-tahlil tadbirlari o'tkazildi. Shular asnosida respublikamizning barcha hududini qamrab olgan holda, sayyor yig'ilishlar tashkil etilayotir. Misol uchun, Jizzax viloyatida "O'rmon to'g'risida"gi Qonun ijrosi, Buxoroda Dezinfeksiya stansiyasi bosh vrachi hamda "Agrokimyohimoya" hududiy aksiyadorlik jamiyati direktorining termitlarga qarshi kurash va profilaktika chora-tadbirlarining ijrosi to'g'risidagi axboroti, Qoraqalpog'iston Respublikasida Prezidentimizning 2017 yil 18 yanvardagi qarori bilan tasdiqlangan "2017 — 2021 yillarda Orol bo'yi mintaqasini rivojlantirish Davlat dasturi"ning bajarilishi holatini

nazorat-tahlil tartibida o'rganish yakuni yuzasidan tashkil etilgan sayyor yig'ilish ana shular jumlasidan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni aholining iste'mol, maishiy va boshqa ehtiyojlari uchun suv obyektlaridan foydalanish qismining ijro etilishi yuzasidan Sog'liqni saqlash hamda Uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish vazirliklari, Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish, Geologiya va mineral resurslar davlat qo'mitalari axboroti yuzasidan parlament eshituvlari bo'lib o'tdi. Ayni chog'da "Xavfli chiqindilarni transchegaraviy tashish va ularni yo'q qilish ustidan nazorat qilish to'g'risida"gi Bazel konvensiyasi bajarilishi holati o'rganilib, Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish masalalari qo'mitasi eshituvi tashkil etildi. Orol fojiasi oqibatlarini yumshatish, hudud aholisi salomatligini muhofaza qilish, ularning turmush darajasini yanada yaxshilash, hududning ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik barqarorligini ta'minlashga yo'naltirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishda ham harakat va uning deputatlar guruhi faollik ko'rsatmoqda. Birgina misol: joriy yil 7-8 iyun kunlari "Orol fojiasi oqibatlarini yumshatish bo'yicha hamkorlikdagi harakatlar: yangicha yondashuvlar, innovatsion yechimlar va investitsiyalar" mavzuida xalqarokonferensiya o'tkazildi va Toshkent rezolyutsiyasi qabul qilindi, Orolbo'yi mintaqasining ekologik hamda ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatini yaxshilashga yo'naltirilgan loyihalar to'plami ma'qullandi. Yirik sanoat korxonalarida vakillarimizni tayinlash bo'yicha ham tizimli ishlar amalga oshirilyapti, ya'ni atrof-muhitga ta'siri bo'yicha I va II toifaga mansub 593 korxonada vakillarimiz ish boshladi. Qolaversa, 760 dan ortiq korxonalar faoliyati o'rganildi. Tanishuvlar jarayonida ularning atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirish, ilg'or texnologiyalarni ishlab chiqarishga keng tatbiq etish yuzasidan zarur tavsiyalar berildi.

Aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish, jumladan, yosh avlod ongida ona tabiatni asrab-avaylash, unga daxldorlik hissini kuchaytirish bo'yicha ham muayyan ishlar ro'yobga chiqarildi. Ekoharakat va uning deputatlari guruhi tegishli vazirlik hamda idoralar hamkorligida yosh avlodning ekologik savodxonligini oshirish, ekologik ta'lim va tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasining "Ekologik ta'lim konsepsiyasi", uni amalga oshirish bo'yicha "Yo'l xaritasi" hamda Vazirlar Mahkamasi qaroriloyihalari ishlab chiqilib, hukumatga taqdim etildi. Respublikamizning 7 ta hududida Oliy Majlis huzuridagi Nodavlat notijorat tashkilotlarini va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo'llab-quvvatlash Jamoat fondi tomonidan ajratilgan ijtimoiy buyurtma doirasida aholining ekologik madaniyatini oshirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ularni atrof-muhitni muhofaza qilish ishlariga jalb etishga qaratilgan 350 dan ortiq targ'ibot bannerlari o'rnatildi. Yoshlarning ekologik madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan ma'ruzalar to'plami va boshqa targ'ibot materiallari tayyorlandi. Shuningdek, suv, chiqindi muammolariga bag'ishlangan videoroliklar tayyorlanib, markaziy

telekanallarda namoyish etilmoqda. Umuman olganda, O‘zbekiston ekologik harakati oldida turgan dolzarb vazifalardan kelib chiqib, deputatlar guruhi bilan hamkorlikda o‘tgan bir yil davomida respublikamizning barcha hududida 111300 dan ortiq faollar ishtirok etgan 2500 ga yaqin amaliy-tahliliy tadbirlar o‘tkazildi. Vakillarimiz parlament a‘zolari tomonidan hududlarda o‘tkazilayotgan o‘rganishlarda ham faol qatnashmoqda. O‘tgan davrda 3911 xonadonga kirilib, 10701 nafar fuqaro bilan muloqot o‘tkazildi. Natijada aholi tomonidan ko‘tarilgan 1100 dan ortiq muammolarning aksariyat qismi mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan joyida hal etildi.

O‘zbekiston ekologik harakati tomonidan chiqindilarni qayta ishlash jarayoniga chet el investitsiyalarini jalb etish masalasiga ham katta e‘tibor berilmoqda. Xususan, “SEMAK Equipment’s and Technology” MCHJ bilan hamkorlik memorandumi imzolandi. Unga muvofiq, Jizzax viloyatida investitsiya qiymati 400 ming AQSH dollariga yaqin, yiliga 25 ming tonna chiqindini qayta ishlaydigan korxonalar quriladi. Hozirgi paytda bunyodkorlik ishlari jadal olib borilyapti. Erishilgan ushbu yutuqlar o‘zimizniki. Oldimizda esa hali vazifalar ko‘p. Ekologik ta‘lim-tarbiyani rivojlantirishga qaratilgan “Ekologik ta‘lim konsepsiyasi”ning qabul qilinishini jadallashtirish, chiqindilar bilan bog‘liq ishlarni amalga oshirish bo‘yicha huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni yanada kuchaytirishni nazarda tutuvchi “O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksiga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi, suv zaxiralarini muhofaza qilish, suv iste‘moli, suvlarning davlat hisobotini yuritish, suv xo‘jaligi inshootlariga zarar yetkazganlik uchun jismoniy va yuridik shaxslar mas‘uliyatini oshirish bo‘yicha qonun loyihalarini ishlab chiqish shular sirasidandir. Bundan tashqari, Orol muammosining salbiy ta‘sirini bartaraf etish, hudud aholisining yashash sharoitini yanada yaxshilash, bu boradagi mavjud kamchiliklarni xalqaro hamjamiyat va hamkor davlatlar moliyaviy ko‘magini jalb etgan holda hal etish istiqboldagi faoliyatimizda muhim yo‘nalishlar hisoblanadi.

Ko‘rinib turibdiki, oldimizda turgan vazifalar nihoyatda zalvorli. Ularni muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirish har birimizdan bor bilim va mahoratimizni ishga solishni, yanayam aniqroq aytadigan bo‘lsak, Vatanimiz taraqqiyoti yo‘lida yonib yashashni talab etadi. Ana shunda xalqimizning bizga bildirgan ishonchini ma‘lum darajada oqlagan bo‘lamiz. Yurtimizda boshqa sohalar qatori ekologik barqarorlikni ta‘minlash, aholining qulay tabiiy muhitga ega bo‘lishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, tabiiy resurslardan oqilona va samarali foydalanish, yuzaga kelayotgan ekologik muammolarning oldini olishva ularning salbiy oqibatlarini bartaraf etish masalalariga ham jiddiy e‘tibor qaratib kelinmoqda.

Prezidentimizning 2017 yil 12 iyuldagi Oliy Majlis palatalari, siyosiy partiyalar va O‘zbekiston ekologik harakati vakillari bilan uchrashuvdagi ma‘ruzasida hokimiyat

vakillik organlari hamda siyosiy partiyalar va Ekologik harakatning o'tgan davrdagi faoliyati tanqidiy ruhda tahlil etilib, islohotlarni chuqurlashtirish yuzasidan oldimizda turgan muhim vazifalar belgilab berildi. Xususan, Ekologik harakat hamda uning Qonunchilik palatasidagi deputatlik guruhining istiqboldagi vazifalari aniq ko'rsatib o'tildi. Xo'sh, o'tgan davrda Ekoharakat hamda uning Qonunchilik palatasidagi deputatlar guruhi bundan qanday xulosalar chiqardi, boshqacha aytganda, faoliyatimizda qanday ijobiy o'zgarishlar yuz berdi?

Ko'rinib turibdiki, oldimizda turgan vazifalar nihoyatda zalvorli. Ularni muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirish har birimizdan bor bilim va mahoratimizni ishga solishni, yanayam aniqroq aytadigan bo'lsak, Vatanimiz taraqqiyoti yo'lida yonib yashashni talab etadi. Ana shunda xalqimizning bizga bildirgan ishonchini ma'lum darajada oqlagan bo'lamiz.

Xulosa qilib aytganda, Ekologik tarbiya va ekologik madaniyat inson hayotida muhim rol o'ynaydi va bizning yashash tarzimiz, atrof-muhitga bo'lgan munosabatimiz va kelajagimiz uchun katta ahamiyatga ega. Ekologik tarbiya va madaniyatni shakllantirish bizning barchamizning mas'uliyatimizdir. O'z farzandlarimizni va kelgusi avlodlarni ekologik ongli qilib tarbiyalash va atrof-muhitga bo'lgan mas'uliyatli munosabatni shakllantirish muhimdir. Shunda biz sog'lom va barqaror kelajakni yaratishga his qo'shgan bo'lamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Biology (textbook for academic lyceums and professional colleges)
2. Zhumaeva, Sh., B. (2022). Эколого-флористический анализ альгофлоры водных объектов бухарской области. Международный междисциплинарный исследовательский журнал Galaxy (431-435ст).
3. Nazarov, A. (2021). Challenges to uzbekistan's secure and stable political development in the context of globalization. Journal on International Social Science, 1(1), 26-31.
4. Nazarov, A. (2021). Healthy Generation-The Basis Of A Healthy Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(11), 409-413
5. Nazarov, A. (2021). The impact of the chemical industry on the environment. Eurasian journal of academic research 1(8), 145-148
6. Nazarov, A. (2018). The globalizing world: the conditions and prerequisites for political development through innovative politics